

Volilna reforma. — Posvetovanja koaliranih strank o volilni reformi še niso prinesla nobenega vspeha. Sedaj se govori, da se poprej vprašajo deželni zbori za mnenje. Namen temu pa more biti le ta, da se volilna reforma toliko zavleče, da poteče sedanjemu državnemu zboru volilna doba, da se bodo nove volitve vršile in na podlagi starega državnozbornskega volilnega reda. Boje se namreč koalirane stranke, da mnogo izgube, ako se volilna pravica razširi. Mej poslanci v koaliciji jih baje ni niti dvajset, ki bi marali za razširjanje volilne pravice. Večina bi rada, da vse pri starem ostane, ker se boje za svoje mandate. Vlada je v zadregi. Zavezala se je proti višjim krogom, da izvede volilno reformo, ali je ne more. Govori se že, da zaradi tega do pomladi more priti do ministerske krize.

Nemčija. — Česar ni nobeden pričakoval, se je zgodilo nenadoma. Podala sta ostavko nemški državni kancelar Caprivi in ministerski predsednik Eulenburg. Povod odstopu teh dveh državnikov je zamotan. Pravi vzrok leži pa v tem le: Eulenburg je bil zato, da se proti socialistom in demokratom postopa najstrožje, to je: napravijo naj se izjemni zakoni proti njim. Cesar je tudi to odobral, Caprivi pa je bil odločno proti temu. Vsled tega je nastal mej Eulenburgom in Caprivijem razpor, ki je končal z ostavko obeh. Cesar je ostavki sprejel in to tem rajši, ker je že tako želel zopet v edni osobi združiti mesti drž. kancelarja in pruskega ministerskega predsednika. Na ti mesti je cesar postavil 75letnega kneza Hohenlohe, namestnika v Alzaciji. Ker je bil pa Eulenburg tudi minister notranjih del, trebalo je tudi za to namestništva in sicer je cesar za to imenoval bivšega policijskega ravnatelja v Frankobrodu, Köllerja, ki je baje skušen v boji s socialisti. — Tako je prešlo dostojanstvo drž. kancelarja in ministerskega predsedništva zopet na eno osobo. Pokazalo se je, da se ti dve dostojanstvi ločeni nista obnesli. Bismark je bil prvi nemški državni kancelar in pa ob ednem tudi ministerski predsednik. Bil je na svojem mestu. Njegova naslednika Caprivi in Eulenburg, oba to, kar je bil Bismark sam, nista bila kos svoji nalogi, kakor se je pokazalo. Za Nemčijo sledi iz tega nauk, da mora nemški državni kancelar biti ob ednem tudi pruski ministerski predsednik.

Bolgarija. — Dne 28. oktobra je knez otvoril s prestolnim nagovorom narodno sobranje. V prestolnem nagovoru se naglašja, da se je rodil princ, ki se bo v narodnem duhu vzgojil in ki bo enkrat postal vrl bolgarski vladar. Prestolni govor se spominja zadnjih dogodkov v Bolgariji in volitev v sobranje, ki so popolnoma po volji vlade izpale, znamenje, da ima ljudstvo zaupanje v krono. Knez pozivlje vse zastopnike, da naj se mu pridružijo in naj skupno delujejo za blagor in srečo Bolgarije. V prestolnem govoru se nadalje omenjajo razni načrti zakonov, ki se bodo predložili sobranju v posvetovanje. Prestolni govor vzelo je sobranje odobrovaje na znanje in priredilo knezu lepo ovacijo.

Rusija. — Dne 1. novembra ob četrtna tri popoldne je pokosila smrt ruskega carja Aleksandra III. Pokojnik je bil jako miroljuben vladar, sicer pa jako strog. Vladal je od 1881. l., ko so nihilisti umorili njegovega očeta, Aleksandra I., Osvoboditelja. Car Aleksander III je bil sedaj v 50. letu. Vladoval je sedaj prevzame starši carjev sin Nikolaj. O novem carju se govori, da je bolj naklonjen svobodomiselnim idejam, nego je bil oče njegov.

Anglija. — Ministerski predsednik lord Rosebery je imel pred kratkim pri nekem banketu govor o mejnarodni politiki. Spominjal se je ruskega carja, ki je poslednja desetletja mnogo pripomogel, da se je ohranil mir. Baval se je na to s kitajsko-japonsko vojsko in rekel, da hoče Anglija solidarno z drugimi vevlastim v tej zadevi postopati. Glede zadev na Madagascaru je rekel Rosebery, da se mora Anglija ozirati na francoski protektorat, če tudi ima ona ondi svoje koristi.

Odnosaji s Francijo so se zboljšali. Anglije ni moč potisniti v ozadje, če je razpravljati o mejnarodnih vprašanjih. — Iz vsega sledi, da hoče Anglija tirati nadalje mirovno politiko, zahteva pa, da se na njo ozira.



Obrtnija.

Kdo naj ima pravico jemati mero?

II.

Po določenih obrtnega reda spada krojaštvo mej rokodelske obrte. To pomenja toliko, da sme izdelovati obleko le izučen krojač, kateri dokaže zakonite pogoje, da se je izučil in določeni čas delal za pomočnika. Izvzeti so, kakor sploh vselej pri nas veliki kapitalisti, če hočejo napraviti tovarno za obleko, pri čemer se pa zahteva, „da imejitelj podjetja sam ne dela, temveč podjetje le vodi“. (Ukaz trgovskega ministerstva z dne 18. julija 1883. št. 22057).

Iz povedanega je razvidno, da je pravico izvrševati krojaštvo, h kateremu spada tudi jemanje mere, v malem obrtu dovoljena le zakonito izučenim krojačem. Po tem, kako naj se tovarniške vršbe loči od drugih, bi tudi tovarnar za obleko ne smel jemati mere, ker bi sicer se moral sam lotiti krojaškega dela, kar mu pa ni dovoljeno.

Pa pustimo šalo. — Ko se je trgovec z obleko (konfekcionarjem) dovolilo jemati mero, se niso mogli izogniti tem očitno postavnim določilom, in odločilo se je, da ima obleko, za katero je vzel trgovec mero, narediti izučen krojač. To pomenja le toliko, da trgovec ne sme imeti krojaških pomočnikov in učencev. Sicer bi pa moral trgovec sam brez zakonitega prisiljenja dajati delati obleko krojačem. V trgovskih učilnicah se dosedaj krojaštva ne učé trgovci; tudi če bi vzeli mero, ne mogli izvršiti pravega namena jemanja mere, to je narediti obleka.

Določba torej, da le mi krojači imamo pravico narediti obleko, je za nas krojače brez praktične vrednosti, ker je to samo po sebi umljiva in naj se ta pravica nam še tako svečano prizna, vendar smo tamkaj, kjer smo brez priznanja.

Ker se brez premembe obrtnega reda trgovec ne more dovoliti, da bi imeli krojaške pomočnike in učence, jim tako družega ne preostaja, da dajo narediti obleko, za katero so prevzeli naročbo po meri, pri kakem opravičenem krojači. Iz tega sledi, da nam vsakega tacega varstva ni treba in da je popolnoma odveč, ako se zakonodajalci belijo glave, kako bi rokodelcu pomagali, da bi pa vendar ne odrekli trgovcu pravice jemati mero.

Nam ni niti treba na to opozarjati, da je še zakonita določba o tem, kdo ima pravico delati, popolnoma brezpomembna, ker se ne more nadzorovati, kje in kedaj kak agent ali trgovec da narediti naročeno obleko, ker se to navadno ne godi v kraji, kjer se obleka naroči. Trgovci že s tem delajo reklamo, da se obleka, za katero so prevzeli sami naročbo po meri, izdelava v kaki

prestolnici. Kdo ondi naredi obleko, tega pač ne bode nikdo nadzoroval. Vemo pa vendar dobro, da izdelujejo tako obleko pomočniki, kateri se je pridobil pridobitkarinski (obrti) list, vemo pa tudi, da ni bolj pomilovanja vrednih robov, kakor so ti ljudje, ki jih imenujejo tudi kosovne mojstre, ki imajo po pravici in zakonu pravico izdelovati obleko.

In zakaj pa prav za prav gre, da skoro ves javen svet, v kolikor je zastopan v časopisih tako odločno zahteva, da naj imajo trgovci z obleko pravico jemati mero? Če imata krojač in čevljar sama pravico jemati mero za obleko, ki se ima narediti, so li potem prebivalci naše zemlje zares v nevarnosti, da bi morali nagi in bosi okrog hoditi, ali morda to celo izpodkopuje kulturni razvoj? Mari se s tako naredbo zares zopet pogreznemo v najtemnejši srednji vek?

Za sto goldinarjev proti jednemu lahko stavimo, da se bodo vsi ti pretresujoči momenti navajali, ko bi se pri obravnavi o premeni obrtnega zakona kdo predrznil zahtevati, da naj imajo rokodelci sami pravico jemati mero.

Vprašanje ima mnogo večji pomen, nego se misli. Od del, ki se naročajo, danes veliki konfekcionarji ne morejo živeti. Ne gre pa zato, da sedaj nam odtrgajo nekatere kose; njih namen je podkopati poslednje to temelje malega obrta, drugo pride samo od sebe. Če se naročniki navadijo polagoma po potrebi naročati namesto pri rokodelci pri trgovci, kar potrebujejo, in rokodelci bodo polagoma zgubili vse naročnike in svojo samostojnost. Potem pa pride zaželeni čas, da bode trgovec delodajalec in mojster.

Obrtnijske raznoterosti.

Vžigalni klinčki iz šote. Gustav Rosenhölter je izumil način po katerem se da šota porabiti namesto lesa pri užigalnih klinčkih. Šota se najprej s plavljenjem očisti raznih drugih primes. Primeša se ji nekaj gline, to se pa v posebnih stiskalnicah stisne, tako da se sprime. Iz nje se potem izrežejo klinčki, ki baje precej bolje gore, kakor leseni.

Kako se naj varujejo sodi pred vlažnostjo? Zmeša se 1 del kolofonije in 3 dele lanenega olja nad slabim ognjem in sto zmesjo se namažejo sodi, kateri so se poprej čisto dobro očistili. Tudi drugo kletno opravo se lahko namaže s to zmesjo. Ta prevlaka zapre vse luknjice v lesu in voda ne ne more v les, pa tudi ne zrak. Taki sodi ne postanejo vlažni. Taki sodi pa niso za vino, katero se še le razvija, ker tedaj je vinu potreben še dohod zraka skozi majhne luknjice, ki jih ima les.

Kako se omeči usnje? Da omečiš čevlje, ki so postali trdi, vzemi tri do štiri pesti hrastovega lubja v velik železen lonec in prilij 8—9 litrov vode in to dobro kuhaj. Ko se ohladi ta tekočina, se vanjo denejo čevlji in puste od 12 do 24 ur, kakor so trdi. Potem se vzamejo ven in obrišejo ter namažejo z ricinovim oljem.

Železnica Travnik-Dolenji Vakuf-Bugajna v Bosni se je otvorila z veliko slovesnostjo dne 14. m. m. Otvorjenja so se udeležile mnoge odličnejše osebe katoliške, pravoslavne in mohamedanske vere. Brzobjavno so čestitali Kalayu. Stransko železnico Vakuf-Jajce se otvori pomladi. Proga Lasva-Travnik se je pa bila otvorila lani v novembru.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

P r s t.

(Dalje.)

Če je v prsti nad 80 % kamnatih razpadlin, imenujemo prst peščeno. Navadno nastane peščena prst pri razpadanju peščenikov. Če peščena tla obstoje samo iz kremenčevega ali iz apnenega peska, je zemlja nerodovitna, ker nima v sebi potrebnih redilnih snovij, pa tudi ne potrebnih fizikalčnih lastnostij, posebno ne drži vode in ni zvezna. Če je pa primešanih več družih rudninskih snovij in rastlinskih ostankov, je taka zemlja včasih še precej rodovitna.

Peščena zemlja se pozna pri obdelovanji na tem, da se ne sprejemlje. Brazde se razsipljejo in nimajo ostrih robov. Peščena zemlja se rada osuši, pri tem se dosti ne stisne in ne poka. Peščena zemlja se hitro osuši in vsled tega na njej rastline hitro zore, pogosto še prezgodaj, ko še ni zrnje se dobro napolnilo. Ker se taka zemlja hitro posuši, lahko se obdeluje kmalu po dežji in pa zgodaj pomladi, pa tudi pozno jeseni. Peščena zemlja se hitro ogreje, pa tudi hitro ohladi. Zaradi tega rastlinam na taki zemlji rad škoduje mraz. Na peščeni zemlji se navadno rada nareja rosa. Ker je v rosi mnogo ogljikove kisline in pa kislika, to pospešuje razpadanje kamenja. Na peščeni zemlji lahko nekaj poprej žanjemo, nego na kaki drugi.

Peščena tla se morajo gnojiti večkrat, če tudi ne močno, z živinskim gnojem. Gnoj se mora globoko podorati, pa tudi seme, katero sejemo globoko podbrnati, da ima potrebno vlažnost. Peščene zemlje ni treba dosti rahljati s plugom, pač se pa mora večkrat povaljati z valjarjem, da se bolje sprime in potem tako ne pušča vode. Zgodnje obdelovanje pomladi se priporoča, da se tako izrabi zimska vlažnost.

V vlažni legi in podnebji je peščena zemlja večkrat še jako rodovitna. Za pridelovanje krme je taka zemlja jako nezanesljiva. Včasih se dosti pridela, včasih pa skoro nič. Najbolje uspeva ozimina, zlasti rž. Jarina pa ne uspeva tako dobro, ker jej je rada presuha.

Leteči pesek je zemlja, v kateri je malo družih snovij, kakor pesek. Taka zemlja je nerodovitna. Rad jo odnaša veter. Po njej rastejo le kaki grmi ali borna trava. Porabljiva je nekoliko za pašnik. Borovci tudi za silo uspevajo na taki zemlji.

Če je primešano 10 % ilovce imamo rahlo peščeno prst. Na taki prsti uspeva dobro rž, ajda, grašica, krompir pa na njej le srednje obroditi.

Ilovnata peščena tla imajo najmanj 20 % ilovice v sebi. Na tacih tleh uspeva rž, ječmen, oves, grašica. Bolj negotov je pa uspeh pri detelji. Če je zemlja debela in gosta spodnja zemlja uspeva tudi lucerna, ajda in krompir.

Seveda je uspevanje raznih rastlin tudi od tega od-